

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ З РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ З ВИКОНАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ
СТРАТЕГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

**ADMINISTRATIVE AND LEGAL INSTRUMENTS FOR THE IMPLEMENTATION
OF THE STATE ANTI-CORRUPTION PROGRAM FOR THE IMPLEMENTATION
OF THE ANTI-CORRUPTION STRATEGY IN THE ACTIVITIES
OF THE SECURITY SERVICE OF UKRAINE**

Актуальність статті полягає в тому, що втілення антикорупційної політики в роботі публічного сектору неможливо без активних, внутрішніх, правових заходів, засобів, операцій та дій. Вони складають спеціальні адміністративно-правові інструменти за допомогою використання яких реалізується державна програма на виконання Антикорупційної стратегії, зокрема, в роботі Служби безпеки України. Особливість застосування та реалізації відповідних інструментів обумовлена спеціальним правовим статусом даного Служби безпеки України, як державного органу спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, виділено ключові адміністративно-правові інструменти з реалізації Державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії в діяльності Служби безпеки України, до яких віднесено: 1) аналіз результатів роботи органів та підрозділів Служби безпеки України із виконання державної антикорупційної програми; 2) видання внутрішньо-організаційних нормативно-правових актів, зокрема антикорупційної програми Служби безпеки України, в якій закріплюються ключові питання протидії корупції; 3) моніторинг виконання антикорупційної програми; 4) оцінювання корупційних ризиків в роботі Служби безпеки України. Зроблено висновок, що саме за рахунок досліджених та розкритих в статті адміністративно-правових інструментів відбувається комплексне впровадження вимог державної антикорупційної політики в поточну роботу Служби безпеки України. Не можна не відмітити високий рівень ефективності проаналізованих заходів, засобів, процедур та операцій. Вони органічно об'єднують у собі процеси документального обґрунтування запобігання корупції в системі Служби безпеки України та способи оцінки результату виконання відповідних державних програм та стратегій. Використання цих інструментів відкриває широкі можливості для провадження адміністративно-управлінських та інших внутрішніх корегувань діяльності Служби безпеки України з метою викоринення та попередження будь-яких проявів корупції у цьому державному органі спеціального призначення з правоохоронними функціями.

Ключові слова: адміністративно-правові інструменти, антикорупційна програма, Антикорупційна стратегія, Служба безпеки України, протидія корупції.

The relevance of the article lies in the fact that the implementation of anti-corruption policy in the work of the public sector is impossible without active, internal, legal measures, means, operations and actions. They constitute special administrative and legal instruments through which the state program for the implementation of the Anti-Corruption Strategy is implemented, in particular, in the work of the Security Service of Ukraine. The peculiarity of the application and implementation of the relevant instruments is due to the special legal status of this Security Service of Ukraine, as a special-purpose state body with law enforcement functions, which ensures the state

security of Ukraine. The article, based on the analysis of scientific views of scientists and the norms of current legislation, highlights the key administrative and legal instruments for the implementation of the State Anti-Corruption Program for the implementation of the Anti-Corruption Strategy in the activities of the Security Service of Ukraine, which include: 1) analysis of the results of the work of the Security Service of Ukraine bodies and units on the implementation of the state anti-corruption program; 2) publication of internal organizational regulatory legal acts, in particular the anti-corruption program of the Security Service of Ukraine, which establishes key issues of combating corruption; 3) monitoring the implementation of the anti-corruption program; 4) assessment of corruption risks in the work of the Security Service of Ukraine. It is concluded that it is through the administrative and legal instruments studied and disclosed in the article that the requirements of the state anti-corruption policy are comprehensively implemented in the current work of the Security Service of Ukraine. It is impossible not to note the high level of effectiveness of the analyzed measures, means, procedures and operations. They organically combine the processes of documentary justification of corruption prevention in the system of the Security Service of Ukraine and methods of assessing the results of the implementation of relevant state programs and strategies. The use of these tools opens up wide opportunities for administrative, managerial and other internal adjustments to the activities of the Security Service of Ukraine in order to eradicate and prevent any manifestations of corruption in this special-purpose state body with law enforcement functions.

Key words: *administrative and legal instruments, anti-corruption program, Anti-corruption Strategy, Security Service of Ukraine, combating corruption.*

Постановка проблеми. Втілення антикорупційної політики в роботі публічного сектору неможливо без активних, внутрішніх, правових заходів, засобів, операцій та дій. Вони складають спеціальні адміністративно-правові інструменти за допомогою використання яких реалізується державна програма на виконання Антикорупційної стратегії, зокрема, в роботі Служби безпеки України. Особливість застосування та реалізації відповідних інструментів обумовлена спеціальним правовим статусом даного СБУ, як державного органу спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України.

Стан дослідження проблеми. Адміністративно-правовий інструментарій діяльності органів публічного управління є однією з актуальних на сьогоднішній день проблем наукових пошуків у юридичній площині. Поняття, зміст та приклади даної категорії висвітлювались в роботах О. Г. Бондар, М. В. Корнієнко, О. І. Ульянова, С. О. Шатрави, В. В. Галунько, О. М. Бандурки, В. Т. Білоуса, Ю. С. Шемшученко та ряду інших вчених. Однак, адміністративно-правові інструменти – це досить широка категорія, яка застосовується в багатьох сферах публічного управління, у тому числі в правоохоронному секторі. Через це поза увагою наукових пошуків залишається безліч прикладів її використання, як, наприклад, галузь реалізації державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії в діяльності Служби безпеки України.

Саме тому метою статті є встановити коло та розкрити зміст адміністративно-правових інструментів з реалізації державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії в діяльності Служби безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Першим адміністративно-правовим інструментом реалізації державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії в діяльності Служби безпеки України є аналіз результатів роботи органів та підрозділів СБУ. В першу чергу зауважимо, що слово «аналіз», (від грецького «analysis») означає розгляд, вивчення, наукове дослідження будь-якого явища чи об'єкта шляхом розчленування, розкладання цілого на його складові. В етимологічних словниках аналіз розкривається, як метод наукового дослідження шляхом розгляду окремих сторін, властивостей, складових частин чого-небудь; всебічний розбір, розгляд; оцінка – думка, судження про цінність або значення чого-небудь або чого-небудь; перевіряти – переконатися в правильності чого-небудь, піддати випробуванню для з'ясування чого-небудь [1, с. 94; 2; 3; 4, с. 313].

В економіці, аналіз розглядається як засіб вивчення господарської діяльності підприємства, а іноді як один із методів системного дослідження показників виробничої діяльності. Основне завдання такого аналізу – це сформулювати об'єктивну картину діяльності підприємства, визначити її тенденції і закономірності на підставі даних оперативного, бухгалтерського і статистичного обліку [1, с. 94].

Отже, аналіз – це засіб роботи із інформацією, який полягає у її збиранні, оцінці та формуванні висновків з огляду на мету аналітичної діяльності. Він може застосовуватись як в межах наукової роботи, так і функціонування підприємств, установ і організаційні всіх форм власності. Зокрема, аналіз активно використовується в роботі Служби безпеки України. За допомогою нього відбувається оцінка проведеної роботи органами та підрозділами СБУ та досягнутих результатів. За підсумками аналізу можна встановити прорахунки в роботі, недосконалість управлінських зв'язків та ролі керівного складу, перспективи подальшого функціонування органу, а також цілу низку інших моментів.

Наприклад, щороку СБУ аналізують свої досягнення та презентують у відкритих джерелах публічні звіти з метою інформування громадськості про досягнення в роботі. При цьому, оцінюється інформація за різними сферами діяльності органу, у тому числі з питань реалізації державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії. На сьогоднішній день діяльність СБУ, зазначеного характеру, систематично аналізується, що є частиною координаційного механізму втілення антикорупційної політики в державі відповідно до статей Закону України «Про запобігання корупції» [5]. Документом затверджено, що виконавці державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії щороку до 15 лютого та 15 липня подають Національному агентству інформацію про стан виконання передбачених нею заходів. Про результати виконання заходів державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії Національне агентство публічно інформує Кабінет Міністрів України щорічно до 1 квітня, а також оприлюднює ці результати на своєму офіційному веб-сайті [5].

Наступний адміністративно-правовий інструмент реалізації Державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії в діяльності Служби безпеки України пов'язано із тим, що відомості відповідних програм та стратегій повинні якимось чином упроваджуватись документально. На їх основі видаються внутрішньо-організаційні акти в яких знаходять закріплення питання протидії корупції з огляду на існуючу державну політику в зазначеній сфері, а саме антикорупційні програми СБУ.

Закон України «Про запобігання корупції» визначає, що антикорупційні програми приймаються в Адміністрації Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Офісі Генерального прокурора, Службі безпеки України, міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, державних цільових фондах – шляхом затвердження їх керівниками; Апараті Ради національної безпеки і оборони України – шляхом затвердження Секретарем Ради національної безпеки і оборони України; Національному банку України – шляхом затвердження Правлінням банку; Рахунковій палаті, Центральній виборчій комісії, Вищій раді правосуддя, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласних радах, Київській та Севастопольській міських радах, Раді міністрів Автономної Республіки Крим – шляхом затвердження їх рішеннями. Антикорупційні програми та зміни до них підлягають погодженню Національним агентством у визначеному ним порядку [5].

Крім того Закон встановлює відповідні вимоги до форми та змісту цих документів. Так, антикорупційні програми повинні передбачати: визначення засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері, заходи з їх реалізації, а також з виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми; оцінку корупційних ризиків у діяльності органу, установи, організації, причини, що їх породжують та умови, що їм сприяють; заходи щодо усунення виявлених корупційних ризиків, осіб, відповідальних за їх виконання, строки та необхідні ресурси; навчання та заходи з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування; процедури щодо моніторингу, оцінки виконання та періодичного перегляду програм; інші спрямовані на запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням заходи [5].

Третій адміністративно-правовий інструмент пов'язано із попереднім – моніторинг виконання антикорупційної програми в системі СБУ. Моніторинг і схожим з аналізом, але із великою долею власної специфіки. Поняття «моніторинг» як певна система у тому чи іншому форматі широко введений в оборот у економічній, науково-технічній, політологічній та у популярній літературі загалом. Використання моніторингу у різних сферах науково-практичної діяльності обумовлює його специфіку у кожній з них, а тому в узагальненому вигляді репрезентує собою достатньо складне і неоднозначне явище. Різноманітні системи моніторингу, володіючи деякими спільними рисами, функціонують та розвиваються лише в рамках певної науки чи прикладної

сфери управління [6, с. 15]. Тобто, моніторинг, на відміну від аналізу – це спостереження та оцінка стану якогось об'єкту в динаміці, тобто, безпосередньо під час його функціонування або загального процесу існування з метою отримання поточних, оперативних і найбільш актуальних даних про нього. В контексті реалізації відомчої антикорупційної програми моніторинг дозволяє встановити на якому етапі перебуває виконання органами і підрозділами СБУ вказівок та завдань встановлених у документі.

Процесуальні аспекти моніторингу виконання антикорупційної програми регламентовано Наказом НАЗК «Про вдосконалення процесу управління корупційними ризиками» від 28.12.2021 № 830/21. Відповідно до Розділу VI Наказу моніторинг полягає у зборі та аналізі інформації про повноту та своєчасність виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою, їх актуальність та відповідність середовищу організації з метою контролю стану управління корупційними ризиками, виявлення та усунення недоліків у положеннях антикорупційної програми. Під час моніторингу аналізується фактичний стан виконання кожної категорії заходів, передбачених антикорупційною програмою, а саме заходів з реалізації антикорупційної політики організації, заходів впливу на корупційні ризики, навчальних заходів, заходів з поширення інформації антикорупційного спрямування та інших заходів. Особи, відповідальні за виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою, у встановлений нею строк надають уповноваженому підрозділу (уповноваженій особі) інформацію про стан виконання заходів, їх актуальність, а у разі невиконання або несвоєчасного виконання окремих заходів – інформують про причини, які до цього призвели [7].

Останнім адміністративно-правовим інструментом реалізації державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії в діяльності Служби безпеки України варто виділити оцінювання корупційних ризиків. Дана процедура має широкую цільову орієнтованість, а її результати використовуються у тому числі для створення та організації здійснення відомчої антикорупційної програми. Даний адміністративно-правовий інструмент регульовано підзаконним актом СБ України, а саме Наказом Центрального управління СБУ «Про проведення оцінювання корупційних ризиків у діяльності Служби безпеки України». Він затверджує Положення про роботу групу з оцінки корупційних ризиків у діяльності Служби безпеки України, основними завданнями діяльності якої є: планування роботи з оцінювання корупційних ризиків; дослідження середовища Служби безпеки України та визначення обсягу оцінювання корупційних ризиків; обмін інформацією та проведення консультацій із внутрішніми та зовнішніми заінтересованими сторонами, у тому числі шляхом їх опитування (анкетування), інтерв'ювання; здійснення ідентифікації, аналізу та визначення рівнів корупційних ризиків; розробка заходів впливу на корупційні ризики [8].

Робоча група відповідно до покладених на неї завдань: 1) складає план оцінювання корупційних ризиків та підготовки антикорупційної програми; 2) організовує отримання відомостей для оцінювання корупційних ризиків шляхом використання різних джерел інформації; 3) досліджує середовище Служби безпеки України та визначає обсяг оцінювання корупційних ризиків: визначає потенційно вразливі до корупції функції та активи Служби безпеки України, що становлять значну економічну цінність; встановлює внутрішні та зовнішні зацікавлені сторони, аналізує характер їх взаємодії з СБУ; складає перелік нормативно-правових актів та розпорядчих документів, що регулюють діяльність СБУ; збирає та аналізує інформацію про інші фактори середовища Служби безпеки України; складає аналітичні довідки за результатами збору та аналізу інформації про середовище СБУ; погоджує перелік функцій (окремих процесів) у діяльності Служби безпеки України як потенційно вразливих до корупції; 4) ідентифікує корупційні ризики: описує та аналізує потенційно вразливі до корупції функції, процеси (підпроцеси) у діяльності Служби безпеки України; виявляє та детально документує окремі елементи корупційних ризиків; 5) аналізує корупційні ризики: визначає рівень імовірності реалізації корупційних ризиків; визначає потенційні втрати Служби безпеки України від реалізації корупційних ризиків; визначає рівень наслідків від реалізації корупційних ризиків; 6) визначає рівні корупційних ризиків; 7) розробляє заходи впливу на корупційні ризики; 8) розглядає пропозиції та зауваження до проекту антикорупційної програми щодо результатів оцінювання корупційних ризиків; 9) взаємодіє з громадськістю та іншими зовнішніми заінтересованими сторонами з питань, що належать до компетенції Робочої групи; 10) здійснює за дорученням Голови Служби безпеки України інші повноваження, пов'язані з виконанням основних завдань [8].

Висновки. Таким чином, саме за рахунок досліджених та розкритих в статті адміністративно-правових інструментів відбувається комплексне впровадження вимог державної

антикорупційної політики в поточну роботу Служби безпеки України. Не можна не відмітити високий рівень ефективності проаналізованих заходів, засобів, процедур та операцій. Вони органічно об'єднують у собі процеси документального обґрунтування запобігання корупції в системі СБУ та способи оцінки результату виконання відповідних державних програм та стратегій. Використання цих інструментів відкриває широкі можливості для провадження адміністративно-управлінських та інших внутрішніх корегувань діяльності Служби безпеки України з метою викоринення та попередження будь-яких проявів корупції у цьому державному органі спеціального призначення з правоохоронними функціями.

Список використаних джерел:

1. Мочкош Я.В. Дослідження кількості даних предмета посягання злочинів у сфері економіки: дис... канд. юрид. наук: Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2001. 181 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. уклад. Ковальова Т. В., Коврига Л. П. Х. : Синтекс, 2005. 672 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. уклад. голов. ред. В.Т. Бусел. К. : Ірпінь; ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
4. Денисюк С.Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади: дис... д-ра. юрид. наук: Київ: Київський міжнародний університет. 2010. 393 с.
5. Про запобігання корупції: закон від 14.10.2014 № 1700-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2014. №49. Ст.3186.
6. Чуліпа І.Д. Моніторинг економічних показників діяльності підприємства: дис... канд. юрид. наук: Львів: Волинський національний університет імені Лесі України. 2009. 186 с.
7. Про вдосконалення процесу управління корупційними ризиками: наказ від 28.12.2021 №830/21. Офіційний вісник України. 2022. № 18. Ст. 1012.
8. Про проведення оцінювання корупційних ризиків у діяльності Служби безпеки України: наказ від 13.04.2023 № 131. Офіційний веб-портал Служби безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/zapobihannia-koruptsii>.